

EL CULTE MARIAL AL ROSSELLÓ I A CATALUNYA

PEP VILA

ROLAND SERRES-BRIA, *ASPECTS DU CULTE MARIAL EN ROUSSILLON ET CATALOGNE*, ASSOCIATION POUR LA VALORISATION DU PATRIMOINE CHRÉTIEN ROUSSILLONNAIS, PERPINYÀ, 2012, 238 PÀG.

L'historiador, musicòleg, organista litúrgic i animador cultural rossellonès Rotllà Serres-Brià ens ofereix en aquest llibre, bellament enquadrant i il·lustrat, que s'obre amb un prefaci d'André Marceau, bisbe d'Elna-Perpinyà, un viatge per un jardí de Maria, bellament ornat, carregat de flors i altres ressons espirituals i materials, en el qual posa en solfa diversos registres i realitzacions del culte a Maria als dos costats de la ratlla. Com va dir en una ocasió l'historiador R. Sala: "L'espai cristià català és un espai marià". La Verge Maria ha estat de sempre el símbol per excel·lència del cristianisme.

En aquest volum hi ha doctrina dogmàtica, notícies sobre retaules romànics, relíquies, notes de teologia, al costat de pàgines de literatura, música, notes artístiques i musicals, detalls d'orfebreria, el calendari de festes marianes, reculls de *miracula*, història menuda explicada a peu de pàgina, molta d'aquesta divulgada, des d'antic, per les confraries, com les del Rosari, molt actives al Rosselló, que han deixat innumbrables retaules barrocs, escultures, registres memorialístics escrits, etc.

Més que un inventari de realitzacions, aquí hi trobem l'interès del seu autor per evocar i fer conèixer a creients i descreguts la vitalitat d'un culte marià, arrelat a la fe del poble, que ve de molt antic. Fins i tot en molts testaments de segles anteriors, redactats al Rosselló, recullen, en els preliminars, aquesta devoció popular per la Verge Maria. Durant els segles XVI-XVIII, la impremta també afavoreix tota una producció hagiogràfica tractada amb una certa ingenuïtat, que justifica una certa idea de país o de comunitat, arrelada en una llengua i un imaginari comú. El senyor Rotllà

té ben present, aquí, els ensenyaments de l'enciclopèdia marial de Narcís Camós (1621-1664), *Jardín de Maria plantado en el Principado de Cataluña*.

Com que es tracta de dos territoris que van formar una unitat material i espiritual fins al 1659, és lògic que hi hagi constància de les continuïtats, trencaments, evolucions divergents en relació amb el culte, la conservació

de béns materials, la valoració de l'hagiografia local, la divulgació d'una literatura devota en català, després bilingüe, i més endavant en francès. Des del segle XVIII, els accents de la llengua catalana es van refugiar en la pietat popular, en la literatura hagiogràfica, etc. Fins a les primeres dècades del segle XX, més a la muntanya que a la plana rossellonesa, el poble senzill s'instruïa i aprenia la litúrgia i les tradicions per mitjà dels rectors de poble, arrelats a la terra i al seu país nadiu. Com va dir en una ocasió Pau Casals, quan es trobava refugiat al Rosselló després de la retirada de l'any 1939: "Recollir i publicar els goigs tradicionals és un nou pas cap al recobriment de l'ànima rossellonesa". Rotllà Serres-Brià, que sempre ha treballat per a un país desfet i deixatat, ha volgut donar fe per a les noves generacions de l'ànima religiosa catalana, de la pietat dels avis, els seus costums i llegendes que tenen molts registres encara per avaluar, des de l'antiga *Llegenda àuria* passant pel *Llibre vermell* de Montserrat. Aquí els monjos componien per als romeus, cançons per dansar en honor a la Verge. Els humans s'han adreçat a la divinitat de nombroses maneres. Temps era temps, els aplecs de Fontromeu, del Coral, la lectura dels goigs i les representacions teatrals eren els únics contactes amb la fe de l'altra banda de les Alberes. El gran poeta i prosista Josep Sebastià Pons recordava que havia après el català tot llegint el llibre de Francesc Marés sobre *Nostre Senyora de Núria*.

Documents a banda, que també n'hi ha, a més d'un lèxic pedagògic català-francès per als no iniciats, Serres-Brià s'acosta a la personalitat de cinc devots de Maria que escriuen i divulguen una literatura culta: Josep Elies Estrugós, Pere Nicolau, Narcís Camós, Ernest-Marie de Beaulieu, Jean Bellmunt i Figueras. Després, historia dues creences ben arrelades al poble: la Concepció i la Dormició de Maria. A continuació, esbossa diverses manifestacions del llenguatge popular: les set invocacions, el Rosari i el món dels goigs. La iconografia marial, el món de les processons, els oratoris, la construcció del meravellós (miracles, aparicions, signes del cel), peregrinatges, ritus i costums, constitueixen altres capítols del llibre bellament il·lustrat, que incideix en moltes devocions vinculades a un santuari, una ermita, a un territori local.

En resum, la producció marial al Rosselló i Catalunya ofereix encara un ampli camp d'estudi, les línies mestres del qual han estat exposades en aquest treball. Per al devot, per a l'historiador de l'art, l'estudiós de les creences, els privilegis inefables de la Verge eren uns símbols familiars fa uns quants anys, sobre els quals cal tornar ara a fer pedagogia. Les aspiracions místiques de l'ànima cristiana assoleixen aquí una rara perfecció d'unitat

dins l'agitació dels nostres dies. Més endavant, algú haurà de confrontar tota aquesta producció devota, artística, literària i devocional amb la societat que la va crear i la va viure. El senyor Rotllà ens ha fet sentir amb força la flaire de tot aquest jardí malgrat les circumstàncies historicoculturals que l'han condicionat. Tot i això, la cultura popular que retrata l'autor es manté força homogènia, cohesionada, fins a inicis del segle XX. En tot aquest bell volum hi ressonen les paraules de l'Àngel adreçades a la Verge, que surten gravades en aquella citació llatina de la Vulgata: "*Ave Maria, gratia plena*".

[Recepció de l'article: 18-12-2012]

[Acceptació de l'article:18-4-2013]